

Lemmikkien RESEPTIVAPAAT ULKOLOISLÄÄKKEET

Ulkoloisten ennaltaehkäisyyn ja häätöön on tarjolla useita ilman reseptiä saatavia valmisteita. Ennen lääkitystä on syytä perehtyä huolellisesti pakkausselosteeseen oikean käyttöaiheen, kohde-eläinlajin ja annostuksen sekä mahdollisten haittavaikutusten varalta. On hyvä muistaa, ettei lääkkeiden käyttö korvaa päivittäistä puutiaistarkastusta.

Koirille ja kissoille on kehitetty lääkkeitä, joilla pyritään torjumaan ulkoloisia, kuten puutiaisia (kutsutaan myös punkeiksi). Puutiaisten aiheuttama haitta ei rajoitu veren imemiseen, vaan ne saattavat aterioinnin yhteydessä siirtää eläimeen myös sairauksia, esimerkiksi borrelioosia. Valmisteiden käyttöaihe vaihtelee vaikuttavien aineiden mukaan. Käyttöaiheina saattaa puutiaistartuntojen ennaltaehkäisyn ohella olla esimerkiksi pistävien hyönteisten karkottaminen tai tai- ja kirputartuntojen ehkäisy.

Suurin osa valmisteista on reseptivapaita eli niitä voi ostaa apteekista ilman eläinlääkärillä käyntiä. Yleisimmät valmisteiden sisältämät vaikuttavat aineet ovat fiproniili ja permetriini yksinään tai yhdistettynä toiseen vaikuttavaan aineeseen sekä deltametriini. Lääkemuodoista tavallisin on eläimen iholle annosteltava paikallisvaleroliuos. Muita tarjolla olevia lääkemuotoja ovat lääkepanta ja iholle sumutettavaksi tarkoitettu liuos.

Pakkausseloste luettava huolella

Pakkausselosteeseen on syytä perehtyä huolellisesti ennen lääkityksen aloittamista oikean annostelun varmistamiseksi. Useilla valmisteilla on myös ikään, painoon tai eläimen terveydentilaan liittyviä käyttörajoituksia. Käyttöaiheissa on mainittu, mihin ulkoloislajeihin valmiste tehoaa ja miten pitkään. Kaikilla puutiaislääkkeillä ei ole puutiaisia välittömästi tappavaa vaikutusta, vaan eläimeen kiinnittyneet puutiaiset saattavat kuolla vasta viikon kuluttua. Useimmiten puutiaislääkkeiden minimihoitoväli on 4 viikkoa, mutta valmisteesta ja puutiaislajista riippuen teho saattaa olla vain 1–2 viikkoa.

Ennen valmisteen hankkimista on tärkeää selvittää, sopiiko valmiste hoidettavalle eläinlajille. Kissat eivät poikkeuksellisen aineenvaihduntansa vuoksi pysty lainkaan metaboloimaan pyretroideja, jolloin permetriiniä ja deltametriiniä sisältävien valmisteiden käyttö kissalle voi johtaa hengenvaaralliseen myrkytystilaan. Aika ajoin

Fimealle ilmoitetaan kissan kuolemaan johtaneista haitoista. Useimmiten näissä tapauksissa kissalle on vahingossa annettu koiralle tarkoitettua valmistetta, mutta kissa voi altistua lääkkeelle myös ollessaan lähikontaktissa juuri hoidetun koiran kanssa.

Ulkoisesti annettavalla lääkkeellä käsiteltyä eläintä ei saa päästää leikkimään lasten kanssa tai nukkumaan omistajan viereen ennen kuin lääkityskohta on kuivunut, jottei valmistetta joudu ihmisten iholle. Juuri lääkityjä eläimiä ei saa päästää vesistöihin kahlaillemaan tai uimaan, sillä lääkeaineet ovat myrkyllisiä vesieläimille.

Koirilla kolmasosa haittavaikutusilmoituksista koskee ulkoloislääkkeitä

Loislääkkeet aiheuttavat lähes kolmasosan Fimealle ilmoitetuista eläinlääkkeiden haittavaikutuksista. Suurin osa haitoista koskee koiria. Vuonna 2012 reseptivapaat ulkoloislääkkeet aiheuttivat 35 % kaikista koirien haitoista.

Ulkoloislääkkeiden aiheuttamat haittavaikutukset ovat pääasiassa niin sanottuja odotettuja haittoja eli ne on mainittu valmisteyhteenvedossa. Tyypillisimpiä paikallisesti annettavien ulkoloislääkkeiden aiheuttamia haittoja ovat levottomuus, kutina, antokohdan paikallisoireet, hermosto-oireet sekä ripuli ja oksentelu. Antokohdassa voi esiintyä punoitusta, kutinaa ja ihovaurioita, jotka voivat johtaa ihotulehdukseen. Hermosto-oireina voi esiintyä kompurointia, lihaskrampeja ja tärinää, ja eläin voi olla sekava, kiihtynyt tai apaattinen. Oireet ilmenevät yleensä vuorokauden sisällä lääkityksestä.

Epäillessään lääkkeen aiheuttamaa haittavaikutusta omistajan on otettava yhteyttä eläinlääkäriin, joka arvioi hoidon tarpeen. Ensiapuna ulkoloislääkkeiden haittavaikutustapauksissa eläin pestään viileällä vedellä ja shampooilla. Jos eläimellä on lääkepanta, se poistetaan.

Fimealle kannattaa tehdä haittavaikutusilmoitus, vaikka kyseessä olisikin vain epäily haitasta. Lääkkeiden harvinaiset haittavaikutukset tulevat esiin vasta

valmisteen ollessa laajemmassa käytössä, joten tieto epäilyistä haitoista on tärkeää. Syy-yhteys lääkityksen ja haitan välillä arvioidaan Fimeassa. Haittavaikutusilmoituksen voi tehdä eläinlääkäri, apteekkihenkilöstö tai eläimen omistaja.

Minkään valmisteen teho ei ole täydellinen

Ulkoloislääkkeiden käyttö ei korvaa päivittäistä punkki-tarkastusta. Lemmikin iho ja turkki kannattaa käydä läpi iltaisin mahdollisten puutiaisten varalta, sillä yksittäisiä puutiaisia voi kiinnittyä niihin lääkityksestä huolimatta eivätkä lääkkeet välttämättä tapa puutiaisia välittömästi.

Esimerkiksi borreliosisin tartuntariski kasvaa huomattavasti puutiaisen ollessa kiinnittyneenä yli vuorokauden, joten puutiaisten varhainen poisto punkkipihdeillä on tärkeää. Alueilla, joilla esiintyy runsaasti puutiaisia, ennaltaehkäisevä lääkitys on tarpeen. Vaikka puutiaiset eivät levittäisi tauteja, voi eläimeen kiinnittyä lyhyessä ajassa pahimmillaan kymmeniä puutiaisia, jotka aiheuttavat vähintäänkin kiusaa.

Ulkomailla loislääkitys tarpeen

Matkailevan lemmikin ennaltaehkäisevästä loislääkityksestä kannattaa kysyä neuvoja eläinlääkäriltä. Lämpimissä maissa esiintyy yleisesti enemmän ulkoloisia, jotka tulee ottaa huomioon lemmikin suojaamisessa. Keski-Euroopassa esiintyy muun muassa useita eri puutiaislajeja, jotka voivat levittää sairauksia.

Myös kirput ovat yleisiä monissa maissa. Monet puutiaisten ennaltaehkäisyyn tarkoitettujen valmisteiden sopivat myös kirputartuntojen ehkäisemiseen. Välimeren maissa matkailtaessa koira on tarpeen suojata myös hietäsääskiltä sydänmatotartunnan ennaltaehkäisemiseksi. ■

Kirjallisuutta

Näreaho A, Saari S. Matkailevan koiran loisriskit. Sic! 2012; 2(2): 20–2.

Taulukko 1. Koirien ja kissojen reseptivapaat ulkoloislääkkeet.

Valmiste	Lääkemuoto	Vaikuttava(t) aine(et)	Kohde-eläinlaji(t)
Bayvantic	paikallisvalemiliuos	imidaklopridi ja permetriini	koira
Effipro	paikallisvalemiliuos	fiproniili	koira ja kissa
Exproline vet	paikallisvalemiliuos	fiproniili	koira ja kissa
Exspot	paikallisvalemiliuos	permetriini	koira
Frontline comp	paikallisvalemiliuos	fiproniili ja (S)-metopreeni	koira, kissa ja fretti
Frontline vet	sumute ja paikallisvalemiliuos	fiproniili	koira ja kissa
Scalibor	lääkepanta	deltametriini	koira